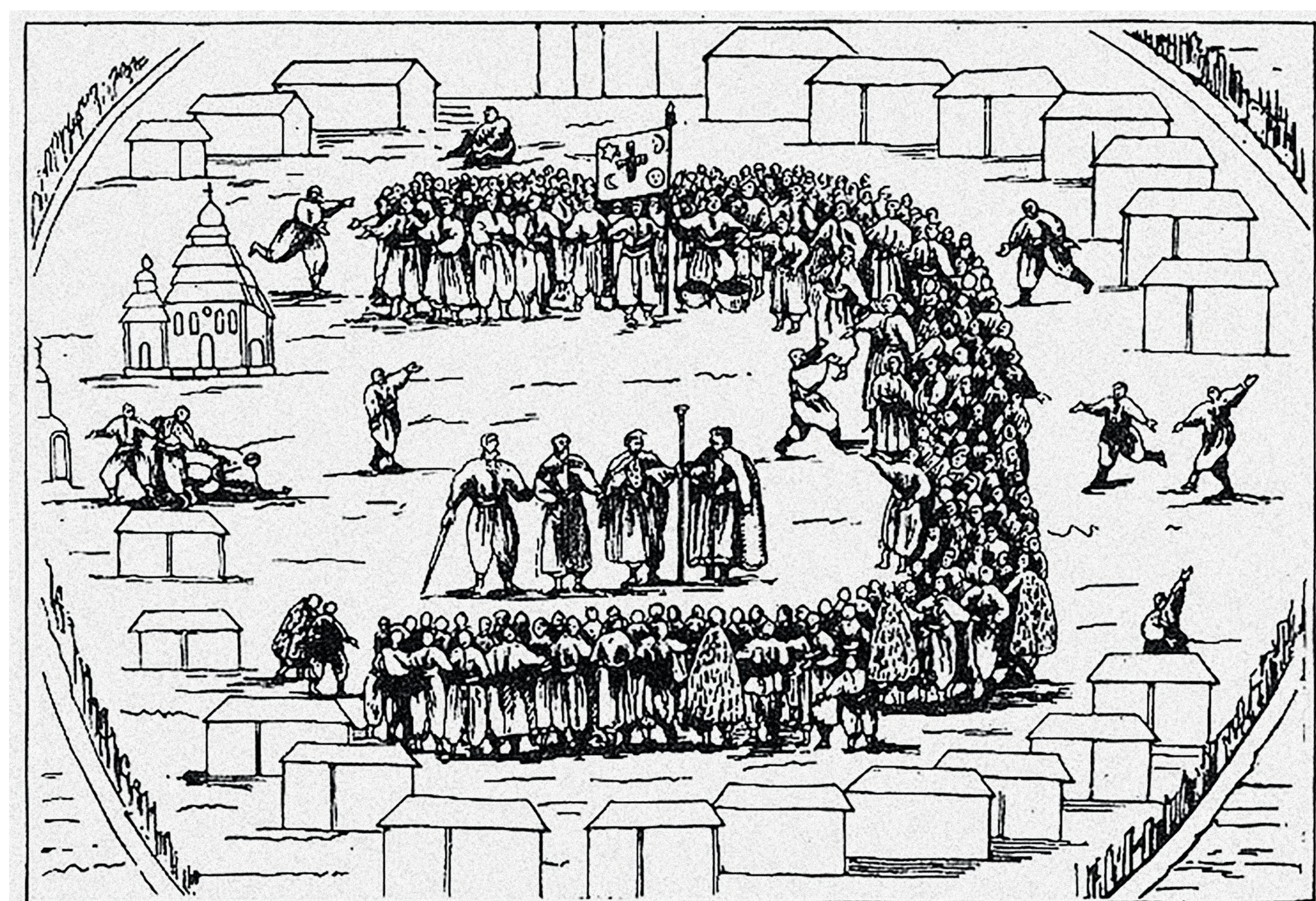

5. Ani monarchie, ani aristokracie, ani demokracie

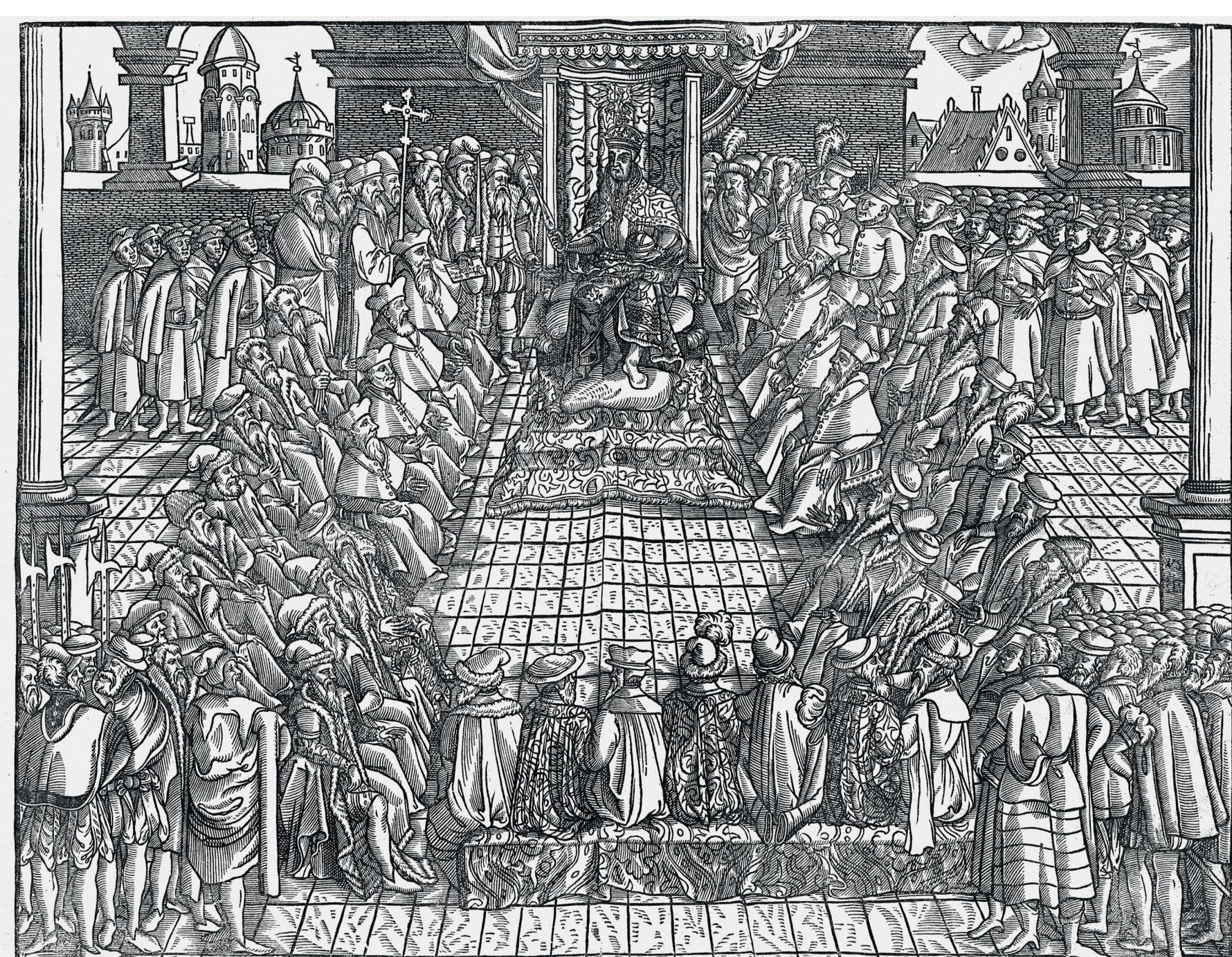
↑ Malba francouzského umělce Jeana-Pierra Norblina zobrazuje tradiční součást politického života Rzeczypospolité – zasedání tzv. sejmíku. Na tomto lokálním sjezdu šlechty v daném kraji byli vybíráni zástupci pro jednání centrálního sejmu a přijímaly se zde instrukce, jimiž se tito zástupci měli řídit. / Zdroj: archiv autora

↓ Rytina od neznámého autora z přelomu 17. a 18. století, znázorňující zasedání kozácké rady na Záporožské Siči. / Zdroj: Wikimedia Commons

Název „republika“ nebyl pro polsko-litevskou unii zvolen náhodně. Polsko-litevská šlechta totiž věřila, že právě její stát dokáže obnovit ztracené antické dědictví spravedlivých obcí, a proto svou Rzeczpospolitą, opatřenou přídomekem „nejjasnější“, chápala jako teprve třetí pravou republiku v lidských dějinách (hned po té římské a benátské). Zástupy polské šlechty, razící přesvědčení, že urozenost rodu s sebou nese i povinnost občanských ctností, se tedy pasovaly do role nových Aristotelů a za nejskvostnější zřízení považovaly ideál tzv. smíšené ústavy, kombinující přednosti monarchie, aristokracie i vlády širokého lidu. Moc Rzeczpospolité byla proto rozdělena mezi voleného krále, Senát složený z nejvyšších státních úředníků a komoru šlechtických poslanců, kteří mohli uplatňovat později nechvalně proslulé *liberum veto*, tedy individuální právo protestu, jež zejména v 18. století akceschopnost Republiky výrazně ztěžovalo.

Specifická forma politického rozhodování však v Republice nepříslušela jen šlechtickému parlamentu. Velmi svébytnou podobu vojenské demokracie zformovali na tehdejší Ukrajině záporožští kozáci. Ti ve svých opevněných táborech (sičích) vytvořili přímo volené sičové rady, jež dále vybíraly své vojenské velitele (atamany) a úředníky, rozhodovaly o válce i míru a přijímaly dokonce soudní či ekonomická rozhodnutí.

→ Město Hrodna získalo neoficiální status „třetího hlavního města“ Rzeczypospolité, od roku 1678 se zde konalo každé třetí zasedání sněmu. Na snímku **kostel sv. Borise a Gleba**. / Foto: Siarhei Plytkovich

← Zobrazení Sejmu v době vlády krále Zikmunda II. Augusta, rytina z roku 1570. / Zdroj: archiv autora

↑ Georg Braun a Frans Hohenberg, panorama Varšavy, rytina z roku 1617. Varšava byla jako místo volby krále a konání většiny sněmů politickým centrem Republiky. / Zdroj: archiv autora

↑ Varšavské Staré Město – Po druhé světové válce byla Varšava v troskách. Historické jádro se podařilo obnovit nejen díky obrovskému úsilí, ale i díky dochovaným plánům a historickým zobrazením města. / Foto: Mariusz Cieszewski, Polska.pl

„Ve svobodné republice ne jeden, ale tři stavy rovně sobě panují společným právem, které všichni sobě udělují dobrovolně. A v té svobodné Rzeczpospolité nikdo nic stanovit nemůže bez svobodné vůle všech a souhlasu těch tří stavů, je zde král, je Senát a je rytířský stav, co stávají se jedním tělem republiky.“

anonymní text *Libera respublica – absolutum dominium – rokosz*, počátek 17. stol.

← Město Hrodna (Grodno), které se dnes nachází na území Běloruska, bylo dříve součástí Velkoknížectví litevského. Na snímku katedrála sv. Františka Xaverského. / Foto: Siarhei Plytkovich

↓ V roce 1795 v Hrodně abdikoval poslední polský král Stanisław August Poniatowski, město se stalo součástí ruského záboru. V současné době zde žije početná polská menšina, která tvoří téměř čtvrtinu obyvatelstva. Na snímku **Starý hrad**. / Foto: Siarhei Plytkovich

